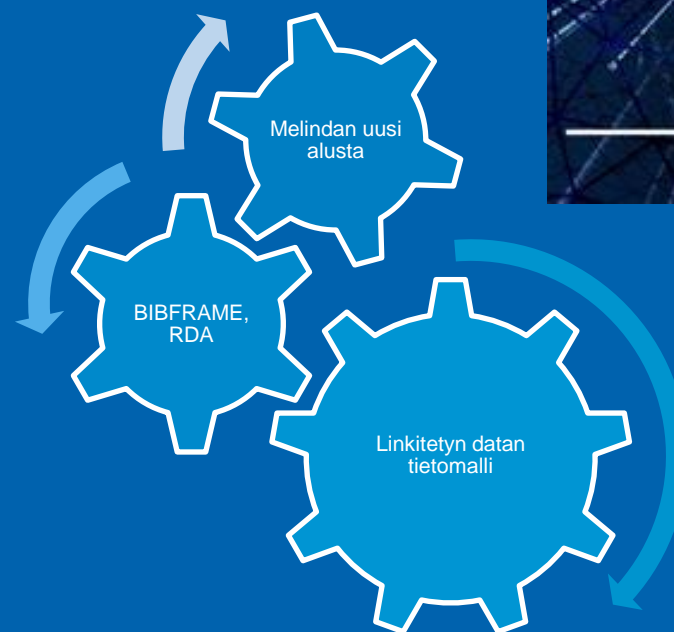

Kohti metatietovisiota –selvitysprojekti, tilannekatsaus

Yleisten kirjastojen neuvosto
16.11.2022

Kaisa Hypén, Nina Hyvönen ja Matti Sarmela

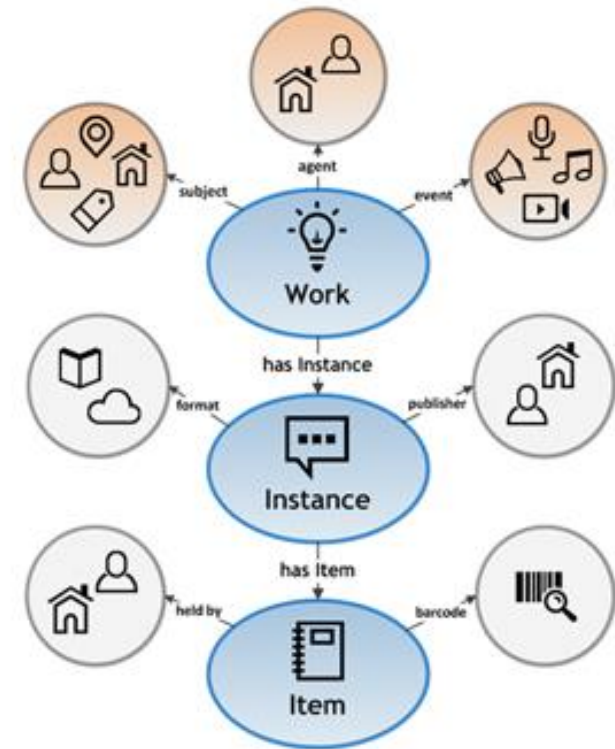
Kirjastoaineistojen kuvailun keskeiset vaiheet

Uudet verkkoteknologiat, linkitetty data, BIBFRAME-formaatti

Aineistotiedot digitaaliseen muotoon, MARC-formaatti


```
001 018194090
005 20220909042744.0
008 220331(20222022# ||| |) |0| (d)fin|
020 |a 978-952-388-079-5 |q kovakantinen
035 |a (FI-MELINDA)018194090
040 |a FI-BTJ |b fin |e rda |d FI-NL
0410 |a fin
042 |a finb
0801 |a 343 |2 1974/fin/fennica |9 FENNI<KEEP>
0801 |a 948.0 |2 1974/fin/fennica |9 FENNI<KEEP>
084 |a 30.1600 |2 yki |9 FENNI<KEEP>
084 |a 33.509 |2 yki |9 FENNI<KEEP>
084 |a 92.4 |2 yki |9 FENNI<KEEP>
1001 |a Lappalainen, Mirka, |e kirjoittaja. |0 (FI-ASTERI-N)000096065
24510 |a Smittenin murha : |b katoemistapaus 1600-luvulta / |c Mirka Lappalainen.
26431 |a Helsinki : |b Kustannusosakeyhtiö Sitata, |c [2022]
264 3 |a Lätvia : |b Livonia Print
264 4 |c 62022
300 |a 251 sivua ; |c 22 cm
336 |a teksti |b txt |2 rdacontent
337 |a käytettävissä ilman laitetta |b n |2 rdamedia
338 |a nide |b nc |2 rdacarrier
583 |a BTJ |5 FENNI
583 |a BTJ AUKT:HENK |5 FENNI
```


Selvitysprojektin rahoitus ja organisointi

”Selvitysprojektilla tavoitellaan [metatietoon liittyvän] kokonaiskuvan selkiyttämistä ja tahtotilan kirkastamista.” [YKN 17.11.2021](#)

Selvitysprojekti on osa yleisten kirjastojen tiekarttaa kohti [Kansalliskirjaston metatietovisiota](#)

Turun kaupunginkirjasto sai okm:ltä rahoituksen selvitystyötä varten

Henkilöresurssi
½ htv 1.4.2022-28.2.2023

Lisäksi VAKEn panos

Ohjausryhmä

Nina Hyvönen
Rebekka Pilppula

Jouni Pääkkölä
Niina Salmenkangas
Matti Sarmela

Metatietoryhmä toimii projektin asiantuntijaryhmänä

Väliraportointi YKN:n syksyn kokouksessa

Jatkorahoitustarpeen arviointi, tarvittaessa hakemus

Projektin tavoitteena on

Luoda kokonaiskuva nykytilasta: kirjastoaineistojen kuvailutyöstä, toimijoista ja metatietovirroista.

Kuulostella kirjastojen näkemyksiä ja valmiuksia muutokseen. Täsmentää kuvailuyhteistyön tiekarttaa tahtotilan pohjalta

Tunnustella yhteistyökumppaneiden näkemyksiä ja mahdollisuuksia toteuttaa muutosta yhteistyössä. Muualla toteutettuihin ratkaisuihin tutustuminen

Hahmotella sitä, miten kuvailun ekosysteemi ja metatiedon elinkaari tulevat muuttumaan. Miten käytännön kuvailutyö muuttuu?

Tuottaa tietoa tulevien päätösten tueksi. Määritellä lähivuosien toimenpiteitä, arvioida yhteistyön koordinoinnin ja jatkoprojektin tarvetta

Projektin tuloksia

Tietokantainfrastrukturi, Melinda, kirjastojen ja yhteistyökumppaneiden tunnelmat
Odotettavissa v. 2025 → ja siihen varautuminen: alustavia ajatuksia

Yleisten kirjastojen tietokannoista

Järjestelmä	Tietokantojen määrä
Aurora	22
Koha	8
Mikromarc	5
Sierra	1
Yhteensä	36

Tietokannoista 26 on kimpan, 10 yksittäisen kirjaston ylläpitämiä

Tietokannoista 19 (53 %), kirjastoista 232 (80 %) on Melindassa

Malli	Kirjastot
ns. iso räätäli: lähes koko tietokanta siirretään Melindaan	Anders, Eepos, Heili, Kainet (2022), Piki (2015), Satakirjastot, Kuopio, (Vaski) (Aurora)
ns. pikku räätäli: paikalliskannasta siirretään vain osakohteetonta aineistoa tai helposti rajattavia kokoelmia	Joki (2022), Keski (Aurora)
ns. kevyt malli: paikalliskannan aineistoa ei siirretä, vain uutuusaineisto	Lastu (Aurora) Helle, Kyyti, Lappi, Lumme, Outi, Siilinjärvi, Vaara, Vaski (Koha)
eräajoperusteisesti: osa paikalliskannan tietueista siirtyy Melindaan eräajona, Melindasta ei päivityksiä paikalliskantaan	Helmet (Sierra)

Yleisten kirjastojen aineistot Melindassa –raportissa (15.1.2018) tarkasteltu Andersin, Pikin ja Vaskin dataa, yhteensä 6,04 miljoonaa tietuetta:

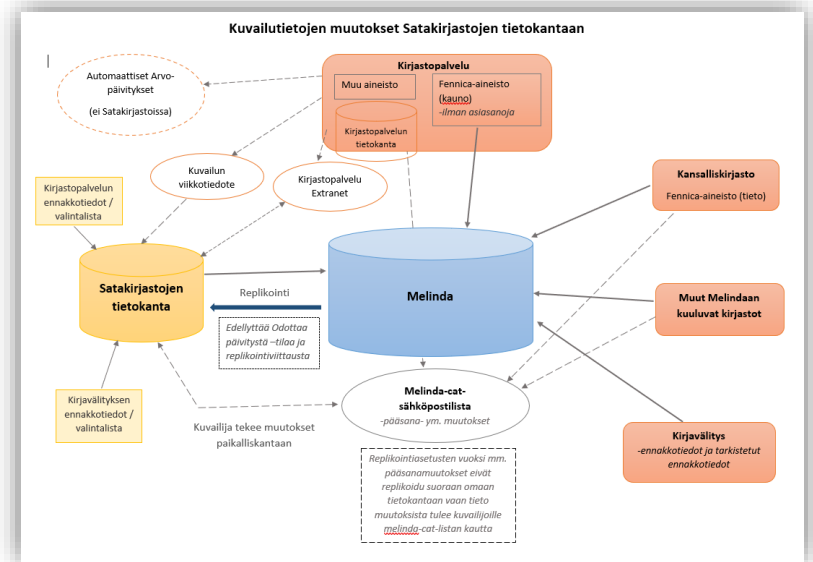
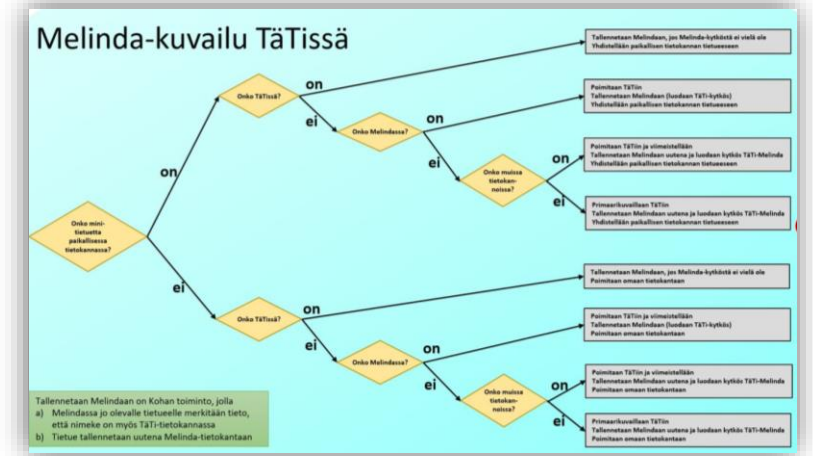
”[---] tarkastelun perusteella ensimmäisten Melindaan liittyneiden yleisten kirjastojen tietokannat poikkeavat toisistaan tietueiden määrän osalta, mutta sisällöltään ne vaikuttavat yllättävänkin yhdenmukaisilta.”

Melindan vaikutuksia yleisten kirjastojen kuvailutyöhön (*)

- Melinda on sekä vähentänyt että lisännyt työtä
 - Primaarikuvaailun tarve vähentynyt, kun Melindasta voidaan poimia tietueita
 - Tuonut lisää mielekkyyttä työhön, kun rakennetaan yhteistä metatietovarantoa
 - Lisätyötä aiheutuu työskentelystä kahdessa tietokannassa
 - Tietueiden poiminta, siirto ja muokkaus vaativat edelleen suuren työpanoksen
 - Kokonaisuus sekava ja toimijoiden roolit epäselvät:

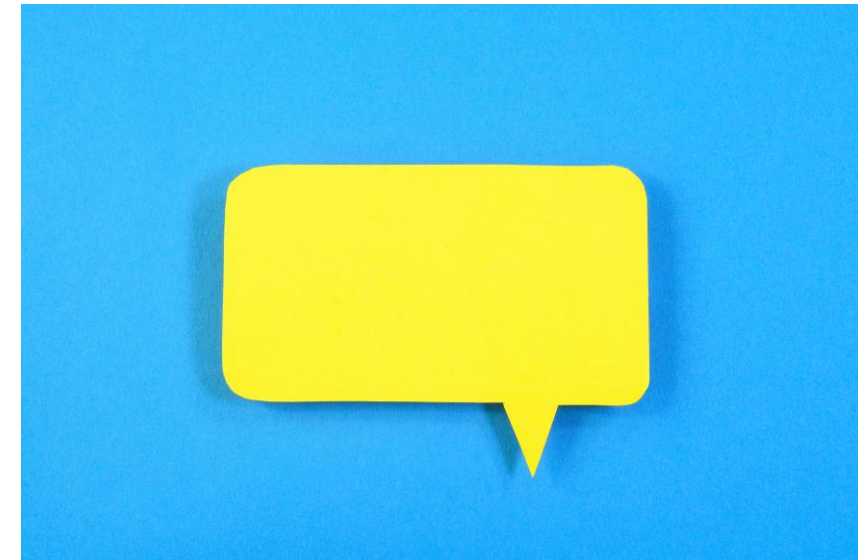
”Tilanne on tällä hetkellä sekava; kuvailijan pitää tarkistaa, kopioida ja siirtää tietoja monesta paikasta (Kirjastopalvelu ja Melinda), mikä lisää turhaa työmäärää. Myös yleisten kirjastojen, Kirjastopalvelun ja Kansalliskirjaston/Melindan työnjaossa ja roolituksessa olisi mietittävää.”

*) Perustuu kuvailijoille tammikuussa 2021 tehtyyn kyselyyn. Raportti kyselystä löytyy [täältä](#).

Kirjastokeskustelut

- Tarjottu mahdollisuutta tapaamiseen kaikkien 36 tietokantaa ylläpitävän kirjaston / kimpan kanssa – mikä askarruttaa, mistä tarvitaan lisää tietoa
- Tavoitettu kolmea lukuun ottamatta kaikki tietokantaa ylläpitävät kirjastot ja kimpat
- Tapaamisia oli kaikkiaan 28, ja niihin osallistui 212 kirjastojen edustajaa
- Tapaamisissa kuvattu tulevia muutoksia ja niihin liittyviä ratkaisutarpeita sillä tarkkuudella mikä nyt on mahdollinen
- Tapaamiset hyödyllisiä ja niiden perusteella kirjastoissa odotetaan muutoksia varovaisen optimistisissa tunnelmissa

"Missä vaiheessa järjestelmänvaihto on järkevää?"

"Kuvailun uudistukset edellyttävät aiempaa syvällisempää kuvailuun liittyvää asiantuntijuutta"

"Kirjastojen erilaiset aikataulut seuraavien 5-7 vuoden aikana: osa ottaa uuden formaatin käyttöön nopeammin, osa hitaammin. Kuvailua tuotetaan eri formaateilla ja konvertoidaan formaatista toiseen, mistä seuraa hävikkiä ja ehkä epästandardeja tietueita. Onko vaarana suuri sekasotku?"

"Tietokantakimppat, tietokantojen yhdistäminen isommiksi kokonaisuuksiksi, muu yhteistyö pienemmissä kimpoissa?"

"Muutos tulee maksamaan, mistä on järkevää maksaa?"

"Kuvailun resursointitarve pysyy ainakin nykytasolla tulevien vuosien aikana, muutosten edellyttämät osaamisen kehittäminen ja koulutukset vaativat aikaa"

"Mitä konvertointi (bibfr. → marc) käytännön kannalta tarkoittaa – miten tietueita pitää jatkokäsitellä, mitä huomioitavaa verkkokirjaston osalta?"

"Jos kuvaillaan hajautetusti verkostossa, kenellä/millä taholla on vastuu laadusta ja koulutuksesta?"

"Onko mahdollista selvittää kuvailun keventämistä ja esim. yleisille kirjastoille riittävää kuvailun tasoa?"

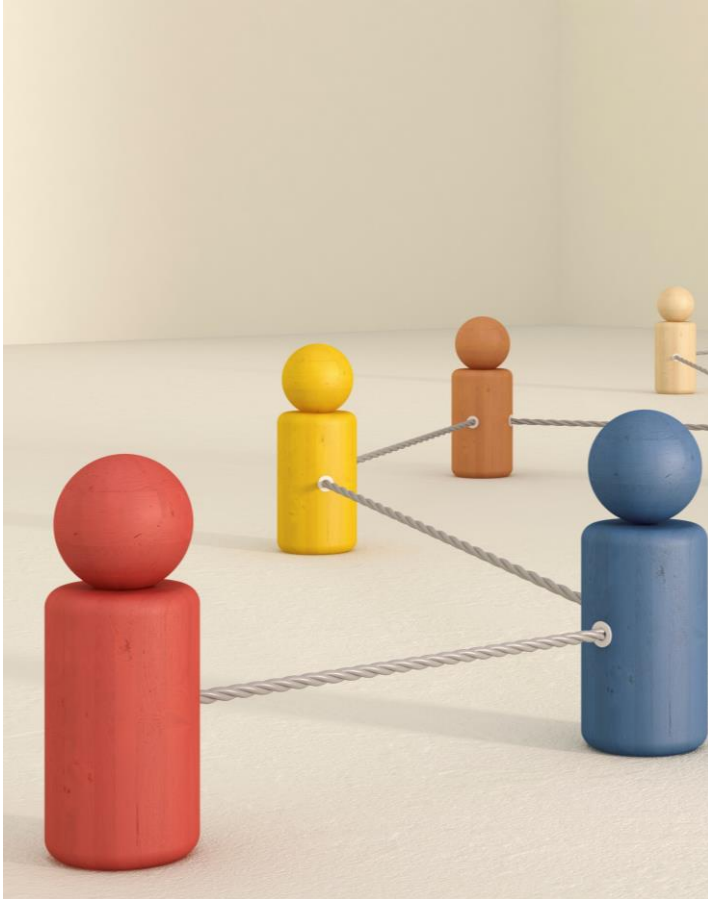
"Voisiko projektissa selvittää sitä, mitkä Melindan hyödyt ovat ja onko sen avulla saavutettu se, mitä on tavoiteltu?"

"Voiko kimppa ottaa tämän omien suunnitelmiensa lähtökohdaksi: metatieto Melindassa, kuvailutyökalu Melindan alusta, paikalliskannassa kokoelmatiedot ja lainauksenhallinta?"

"Projektin tärkein tehtävä lisätä kuvailuun liittyvää vuoropuhelua vleisten kirjastojen sisällä, niiden kesken ja vleisten kirjastojen ja Kansalliskirjaston välillä"

"Yleisille kirjastoille tärkeää: verkkokirjaston tarjoama asiakaskokemus, kuvailuun käytettävä työaika. Tavoitteena se, että 'loppukäyttäjä löytää sen mitä haluaa', loppukäyttäjän kokemus sidoksissa metatiedon laatuun"

Yhteistyökumppanit, sidosryhmät

- Tiivis yhteistyö **Kansalliskirjaston** kanssa, erityisesti
 - [Linkitetty kirjastodata -projekti](#)
 - [Melindan alustanvaihto -projekti](#)
 - [Finnan kehitystyö](#)
 - seuranta ja kommentointi, yleisten kirjastojen näkökulmien ja tavoitteiden linkittäminen niihin
- Keskustelut muiden metatietoa tuottavien toimijoiden kanssa
 - **Kirjastopalvelu**: valmius tuottaa BIBFRAMEn edellyttämää kuvailudataa 2025. Varauduttu noin kymmenen vuoden siirtymäaikaan ja siihen, että myös MARC21 on käytössä osassa kirjastoja
 - **Kirjavälitys**: rooli erityisesti ennakkotietojen tuottajana merkittävä myös jatkossa. Tavoitteena monipuolistaa metatietoon liittyvää yhteistyötä kustantajien, Kansalliskirjaston ja yleisten kirjastojen kanssa.
- **Hankintaportaalin** rooli kokonaisuudessa

Kirjastojärjestelmien lähtökohdat ja valmiudet

AXIELL

- BIBFRAME-tuki ja linkitetyn datan arkkitehtuuri todennäköisesti vain Quriaan
- Myös se ratkaisu on Qurian osalta mahdollinen, että sekä masterdatavaranto että kuvailutyökalu ovat ulkoisia järjestelmiä
- Tekevät ratkaisut uuden järjestelmän käyttöönotosta kirjasto/kimppakohtaisesti?
- Aikataulut: kirjastot sopivat Axiellin kanssa

HELMET

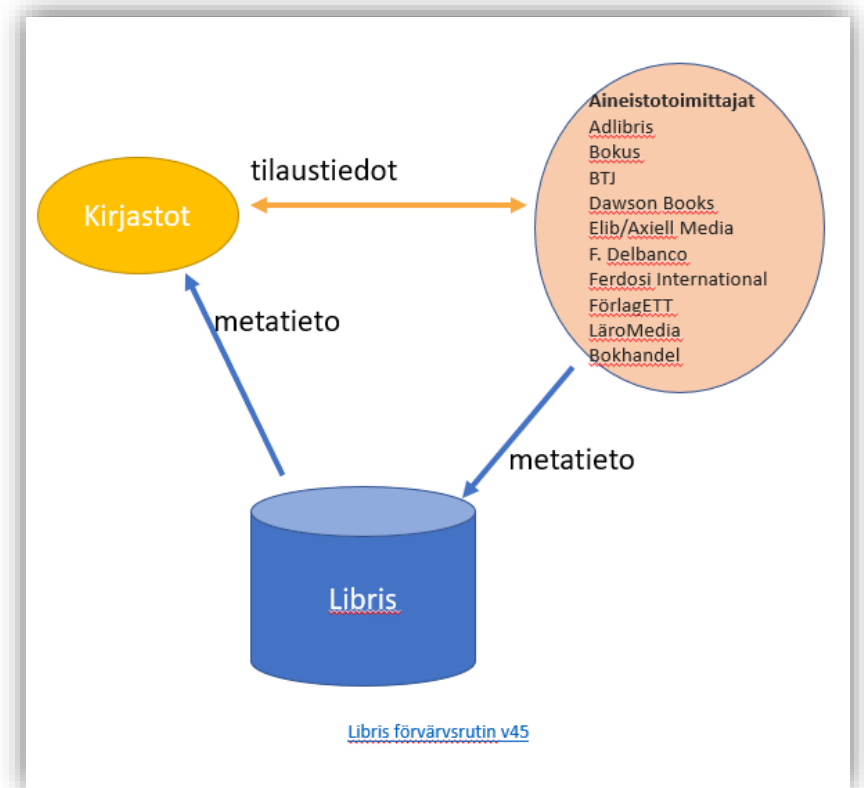
- Tulevat järjestelmäratkaisut

KOHA-SUOMI

- Koha-Suomen tiekarttaan kirjattu tavoite linkitettyyn dataan ja BIBFRAMEen siirtymisestä
- Yhteistyö Kansalliskirjaston kanssa, yhteensopivuus kansainvälisen version kanssa
- Tavoitteena
 - yhteinen Koha-Suomen kirjastojen metatietovaranto
 - Melindan kuvailutyökalu
 - kokoelman- ja lainauksenhallinta paikallisesti
 - paikalliset Finnat
- Aikataulu?

Tilanne Ruotsissa

- Kungliga Biblioteket siirtyi linkitettyyn dataan ja BIBFRAMEen 2018 – Libris XL
- Muut kirjastot käyttävät edelleen MARC21-formaattia
 - Metatiedon konversiot paikalliskantoihin BIBFRAME → MARC21
 - Nähty välttämättömäksi, että kaikki kuvailu tehdään Librikseen Libriksen kuvailualustalla
 - Metatieto liikkuu vain Libriksestä paikalliskantoihin
- Kirjastot kuvailevat Libris XL:ään BIBRAMElla, saavat omiin tietokantoihinsa ominaisuuksiltaan köyhempää metatietoa, tietueet vaativat muokkausta vielä paikalliskannoissa
- Aineistotoimittajien näkökulma: BTJ Sverige ja Adlibris

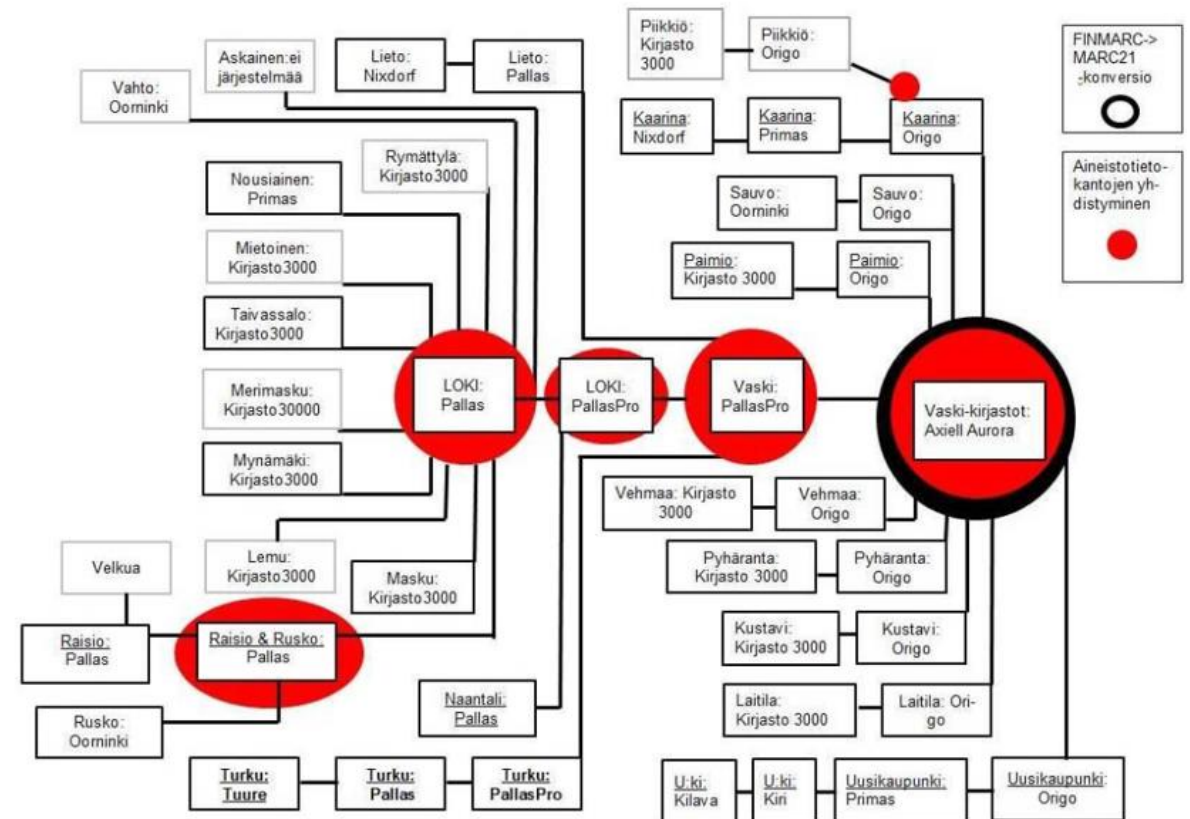
Pidemmän tähtäimen tavoite, tiekartta ja jatkoprojekti

Nähdäänkö muutos ja siihen valmistautuminen

- järjestelmän päivityksenä / uuden järjestelmän hankintana
- vai
- laaja-alaisena systeemisenä muutoksena, joka vaikuttaa infrastruktuuriin, prosesseihin ja toimintaan

Vaski-kirjastojen kirjastojärjestelmäkehitys ja aineistorekisterien yhdistymiset.

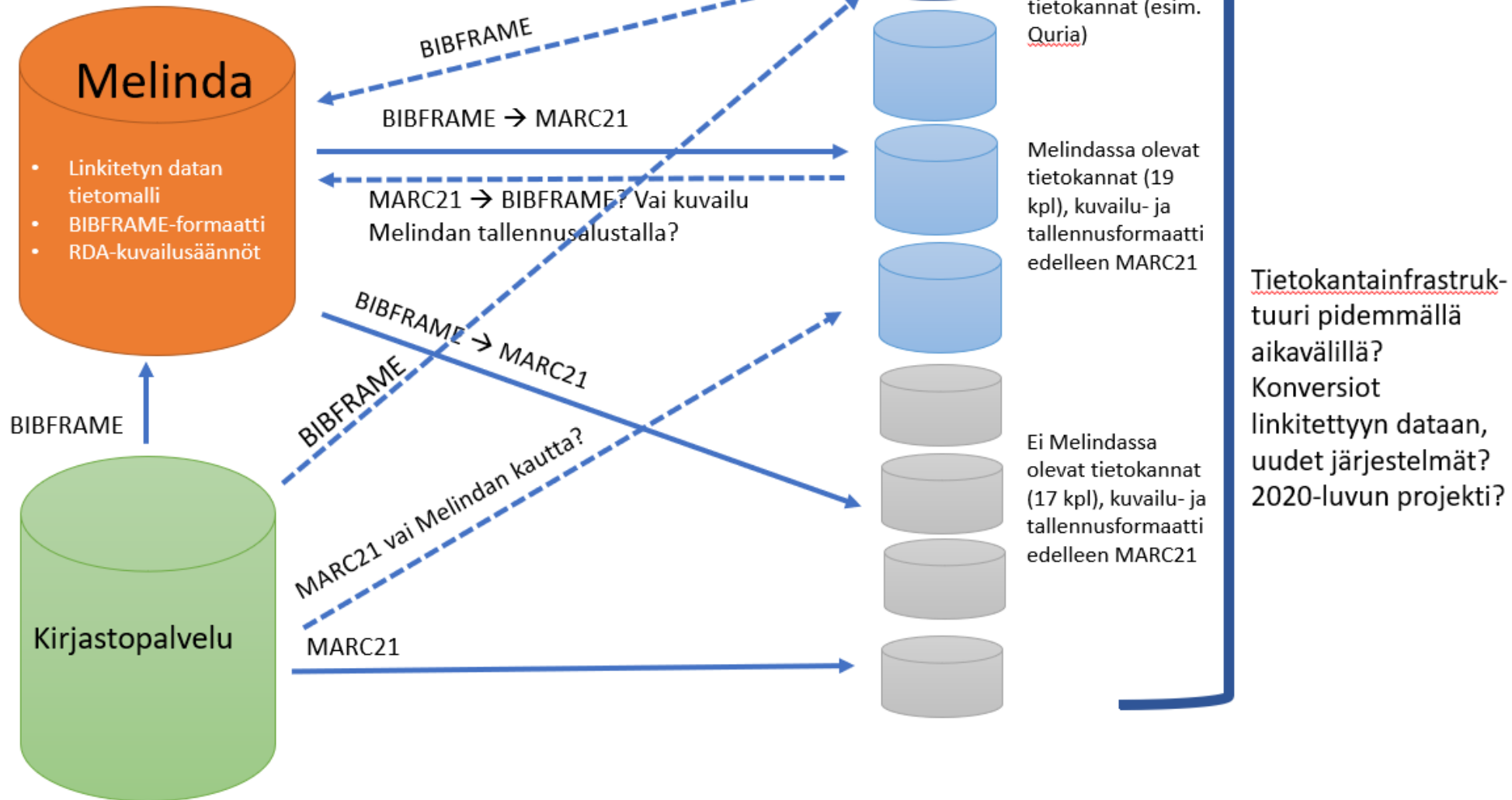
Osa tiedoista vahvistamattomia

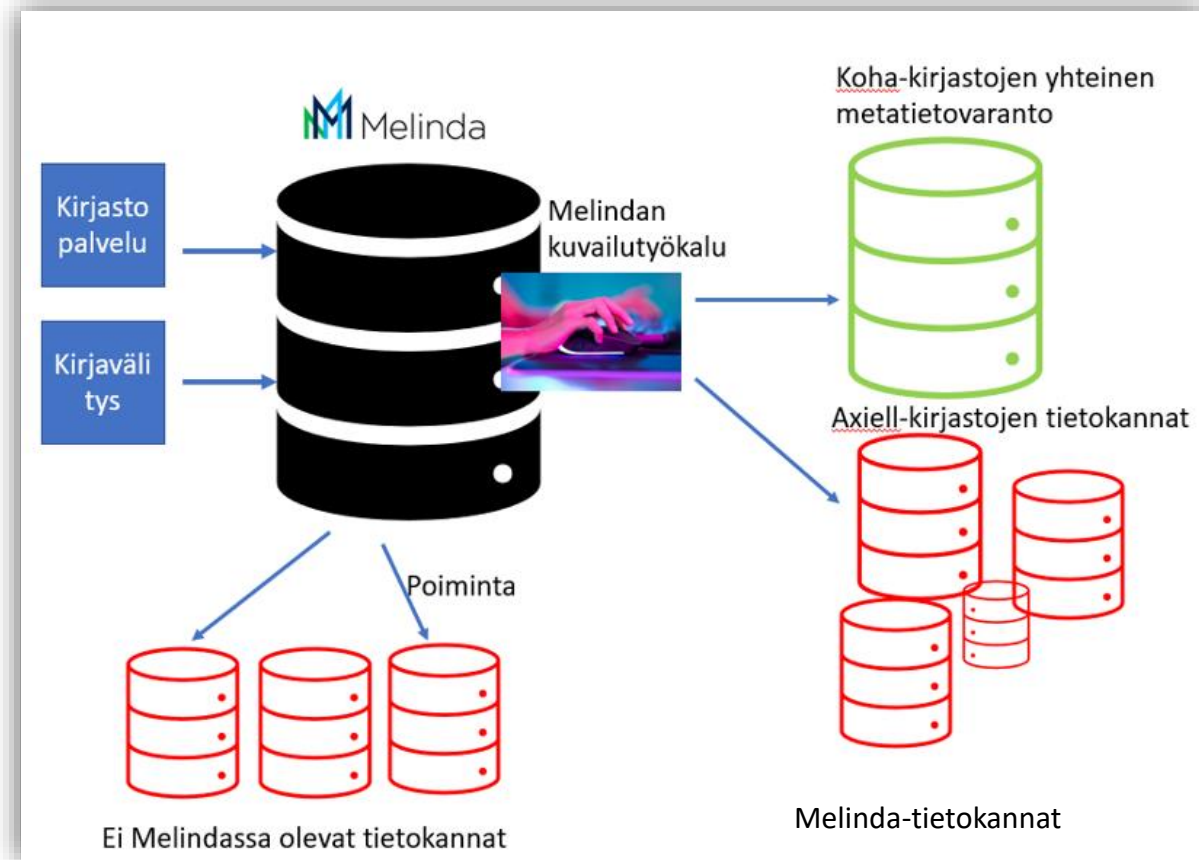
Lähde:

Leo-Lassi Kinnunen: Kun tuplatietueet hävisivät. Opinnäytetyö 2014.

Noin vuodesta 2025 →

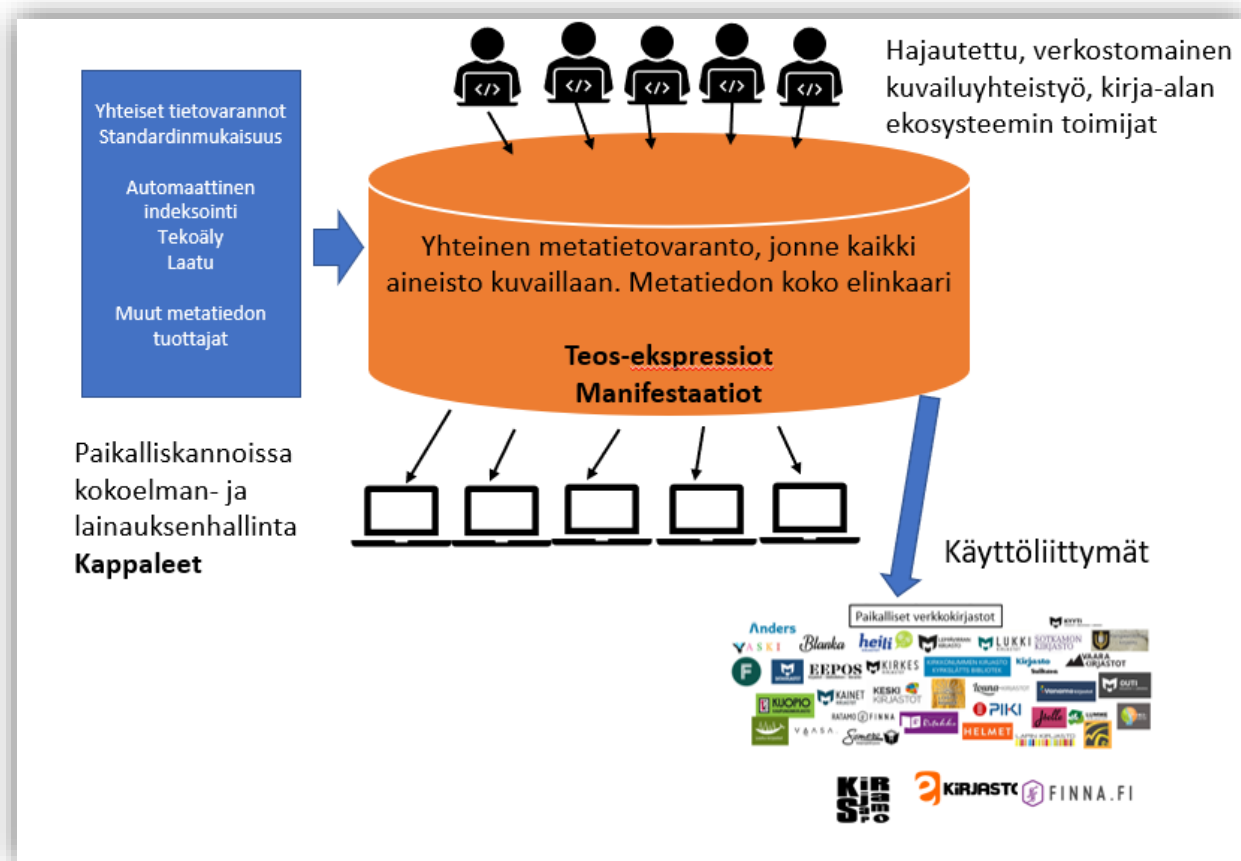
Järjestelmän päivitys – konversiot / uudet järjestelmät

- Tietokantainfra yksinkertaistuu Koha-kirjastojen osalta, muuten perusrakenne säilyy nykyisellään
- Vaikutus kuvailun organisointiin vähäinen? Painottuu edelleen paikallisesti tehtyyn kuvailuun?
- Melinda-kirjastojen metatieto edelleen kahdessa paikassa
- Jos kuvailuun käytetään Melindan kuvailutyökalua, voidaan metatietovirtoja yksinkertaistaa nykyisestä
- Vaatimuksia kuvailutyökalulle
 - tunnisteen käytön ja linkitysten luomisen pitää olla helppoa
 - sanastot/ontologiat ja ohjeistukset integroituna kuvailutyökaluun

Laajempi systeminen muutos

- Tietokantainfra uudistuu, paikalliset järjestelmät kevenevät
- Vaikutus kuvailun organisointiin suuri, verkostomainen yhteistyö, edellyttää koordinoitua
- Melinda-kirjastojen metatieto vain yhdessä paikassa – suuri osa yleisten kirjastojen metatiedoista on jo Melindassa: iso räätäli -kirjastot + karttuneet uutuusaineistot

Jatkoprojektin suunnittelua 1

- Suunnitteluyhteistyön syventäminen eri toimijoiden kanssa
 - Kansalliskirjasto – yhteishakemus?
 - Kirjastojärjestelmätoimittajat
 - Metatiedon osalta erityisesti Kirjastopalvelu
 - Keskeiset aineistotoimittajat
- Muutosvaihtoehtojen, niiden edellytysten ja toimenpiteiden tarkentaminen
 - Kustannusrakenne
 - Työnkulut, -organisointi, yhteistyön koordinointi, koulutus ja osaamisen kehittäminen
 - Metatietovirrat ja Melindan rooli
 - Linkitysten alustava mallintaminen, järjestelmien välinen yhteistyö

Jatkoprojektin suunnittelua 2

- Sopimustilanteen selvittäminen, tarvittavien sopimusten listaaminen
 - E-aineistojen metatiedot
 - Metatiedon tekijänoikeudet
 - Muutosjohtaminen, -viestintä
 - Keskustelu kirjastojen kanssa jatkuu
 - Ohjausryhmän kokoonpano – projektiorganisaatio
- **Tiekartan täsmentäminen**

Yleisten kirjastojen kuvailuyhteistyön tiekartta

“Linkitetty data tukee suuntausta **keskitettyihin kuvailuratkaisuihin / metatietovarantoihin ja hajautettuun tuotantoprosessiin**”
(Matias Frosterus ja Marja-Liisa Seppälä: *Linkitetty kirjastodata Melinda huomenna –webinaari*)

Kiitos! Keskustelua, kysymyksiä,
kommentteja?

kaisa.hypen@turku.fi